

FIȘA DISCIPLINEI

Istoria Transilvaniei în Evul Mediu

Anul universitar 2025-2026

1. Date despre program

1.1. Instituția de învățământ superior	Universitatea Babeș-Bolyai Cluj-Napoca
1.2. Facultatea	Facultatea de Istorie și Filosofie
1.3. Departamentul	Departamentul de Istorie medievală, premodernă și istoria artei
1.4. Domeniul de studii	Istorie
1.5. Ciclul de studii	Licență
1.6. Programul de studii / Calificarea	Arheologie
1.7. Forma de învățământ	Zi

2. Date despre disciplină

2.1. Denumirea disciplinei		Curs optional 3: Istoria Transilvaniei în Evul Mediu				Codul disciplinei	HLR 1502
2.2. Titularul activităților de curs			Lect. Dr. Cosmin C. Rusu				
2.3. Titularul activităților de seminar			Nu este cazul.				
2.4. Anul de studiu	3	2.5. Semestrul	V	2.6. Tipul de evaluare	E	2.7. Regimul disciplinei	Disciplină de specialitate

3. Timpul total estimat (ore pe semestru al activităților didactice)

3.1. Număr de ore pe săptămână	3	din care: 3.2. curs	3	3.3. seminar/ laborator/ proiect	0
3.4. Total ore din planul de învățământ	42	din care: 3.5. curs	42	3.6 seminar/laborator	0
Distribuția fondului de timp pentru studiul individual (SI) și activități de autoinstruire (AI)					ore
Studiul după manual, suport de curs, bibliografie și notițe (AI)					20
Documentare suplimentară în bibliotecă, pe platformele electronice de specialitate și pe teren					20
Pregătire seminare/ laboratoare/ proiecte, teme, referate, portofolii și eseuri					10
Tutoriat (consiliere profesională)					4
Examinări					4
Alte activități					
3.7. Total ore studiu individual (SI) și activități de autoinstruire (AI)				58	
3.8. Total ore pe semestru				100	
3.9. Numărul de credite				4	

4. Precondiții (acolo unde este cazul)

4.1. de curriculum	Nu este cazul.
4.2. de competențe	Nu este cazul.

5. Condiții (acolo unde este cazul)

5.1. de desfășurare a cursului	Sală dotată cu video-proiector, flip-chart.
5.2. de desfășurare a seminarului/ laboratorului	Sală dotată cu video-proiector, flip-chart.

6.1. Competențele specifice acumulate¹

¹ Se poate opta pentru competențe sau pentru rezultatele învățării, respectiv pentru ambele. În cazul în care se alege o singură variantă, se va șterge tabelul aferent celeilalte opțiuni, iar opțiunea păstrată va fi numerotată cu 6.

Competențe profesionale/esențiale	• Dobândirea informațiilor generale și a abilităților fundamentale privind documentarea și cercetarea în domeniul Istoriei Transilvaniei în Evul Mediu. • Identificarea și contextualizarea istoriografiilor relevante pentru tematică. • Identificarea și contextualizarea surselor istorice ale tematicii. • Deprinderea și utilizare la nivel academic a mijloacelor și metodelor științifice specifice pentru cercetarea tematicii. • Prezentarea/comunicarea orală și scrisă, în limba programului de studii (și într-o limbă de circulație internațională), a cunoștințelor de specialitate.
Competențe transversale	• Raportarea critică la istoriografia tematicii și la sursele istorice. • Îndeplinirea la termen, riguroasă și responsabilă, în condiții de eficiență și eficacitate, a sarcinilor profesionale, cu respectarea principiilor eticii activității științifice, aplicarea riguroasă a regulilor de citare și respingerea plagiatului. • Aplicarea tehnicilor de relaționare în grup și de muncă eficientă în echipă, cu asumarea de roluri diverse. • Căutarea, identificarea și utilizarea unor metode și tehnici eficiente de învățare; conștientizarea motivațiilor extrinseci și intrinseci ale învățării continue.

6.2. Rezultatele învățării

Cunoștințe	Obiective urmărite spre a fi însușite și cunoscute de student: - principalele evoluții istoriografice ale tematicii - principalele surse și resurse ale cercetării istoriei Transilvaniei în evul mediu și ale valorificării cultural-istorice a acestora - principalele metode și mijloace de cercetare și valorificare ale tematicii - principalele repere ale istoriei Transilvaniei în evul mediu în context local, regional și general european
Aptitudini	Cursul urmărește ca studentul să își însușească capacitatea de a identifica, a caracteriza și a delimita sursele și resursele necesare studiului istoriei Transilvaniei în evul mediu. Studentul va fi capabil să definească problematica cercetării și să formuleze întrebări de cercetare fundamentate academic, să înțeleagă și să explice contextele de analiză ale diferitelor sub-tematici de cercetare, să identifice, să structureze, să explice și să valorifice – într-un context integrat – resursele specifice tematicii.
Responsabilități și autonomie	Studentul va dobândi capacitatea de a lucra independent pentru a realiza o cercetare proprie, subsumată tematicii, folosind metodologii adecvate de studiu. De asemenea, studentul va avea abilitatea de a elabora teme de cercetare inter-conexe în domeniile arheologie/patrimoniu-istorie/istoria culturii-istoria artei/arhitecturii. Acesta va putea asuma investigații privind valorificarea academică, istorică, de patrimoniu și socio-economică a resurselor oferite de studiul istoriei Transilvaniei în evul mediu.

7. Obiectivele disciplinei (reieșind din grila competențelor acumulate)

7.1 Obiectivul general al disciplinei	Cursul urmărește să ofere studenților o introducere în tematica fundamentală (cercetare și interpretare) a istoriei Transilvaniei în evul mediu, acoperind intervalul cronologic al secolelor IV/IX-XVI.
7.2 Obiectivele specifice	Contribuții, curente și contexte istoriografice în abordarea istoriei Transilvaniei în evul mediu. Identificarea și delimitarea tipurilor de surse istorice specifice pentru studiul istoriei Transilvaniei în evul mediu. Clasificarea instrumentelor și resurselor necesare cercetării studiului tematicii. Metodologia cercetării. Teme de studiu și cercetare integrată în cercetarea istoriei Transilvaniei în evul mediu: istorie – istoria culturii – cultură materială – istoria arhitecturii/artei

8. Conținuturi

8.1 Curs	Metode de predare	Observații
1. Geografie-toponimie și onomastică. Delimitări istorice și conceptuale (I)	Tehnici pro-active de comunicare; Utilizarea surselor și a resurselor specifice tematicii; Prezentarea și analiza unor studii de caz (istoriografice și tematice); Activități de documentare-cercetare, individuale și de grup.	
2. Istoriografiile tematicii (I+I)	Tehnici pro-active de comunicare; Utilizarea surselor și a resurselor specifice tematicii; Prezentarea și analiza unor studii de caz (istoriografice și tematice); Activități de documentare-cercetare, individuale și de grup.	
3. (Re)sursele istorice (I+I)	Tehnici pro-active de comunicare; Utilizarea surselor și a resurselor specifice tematicii; Prezentarea și analiza unor studii de caz (istoriografice și tematice); Activități de documentare-cercetare, individuale și de grup.	
4. Evoluții istorice. Ipoteze și argumente (I)	Tehnici pro-active de comunicare; Utilizarea surselor și a resurselor specifice tematicii; Prezentarea și analiza unor studii de caz (istoriografice și tematice); Activități de documentare-cercetare, individuale și de grup.	
5. Structuri instituționale și administrative laice și eclesiastice (I)	Tehnici pro-active de comunicare; Utilizarea surselor și a resurselor specifice tematicii; Prezentarea și analiza unor studii de caz (istoriografice și tematice); Activități de documentare-cercetare, individuale și de grup.	
6. Contexte demografice, sociale și economice (I+I)	Tehnici pro-active de comunicare; Utilizarea surselor și a resurselor specifice tematicii; Prezentarea și analiza unor studii de caz (istoriografice și tematice); Activități de documentare-cercetare, individuale și de grup.	
7. Ruralitate vs. urbanitate (I+I)	Tehnici pro-active de comunicare; Utilizarea surselor și a resurselor specifice tematicii; Prezentarea și analiza unor studii de caz (istoriografice și tematice); Activități de documentare-cercetare, individuale și de grup.	
8. Istoria culturii în Transilvania medievală. Cotidianitățile Evului Mediu ardelean (I+I)	Tehnici pro-active de comunicare; Utilizarea surselor și a resurselor specifice tematicii; Prezentarea și analiza unor studii de caz (istoriografice și tematice); Activități de documentare-cercetare, individuale și de grup.	
9. Moștenirile medievalității transilvane – trecut și prezent (I)	Tehnici pro-active de comunicare; Utilizarea surselor și a resurselor specifice tematicii; Prezentarea și	

	analiza unor studii de caz (istoriografice și tematice); Activități de documentare-cercetare, individuale și de grup.	
Bibliografie Repere ale evoluției istorice: 1. Antichitate târzie și Ev Mediu timpuriu în Bazinul Carpatic (sec. III-IX): Moștenirea populației romanizate/romanice în Transilvania. Vlahi – Valahi – (Proto)-Români 2. Antichitate târzie și Ev Mediu timpuriu în Bazinul Carpatic (sec. III-IX): Goți – Huni – Gepizi – Avari – Slavi – Bulgari – Maghiari 3. Transilvania în epoca Dinastiei Arpadiene (sec. X-XIII) 4. Transilvania în epoca Dinastiei Angevine (sec. XIV) 5. Transilvania în perioada Casei de Luxemburg (sfârșitul sec. XIV – mijlocul sec. XV) 6. Transilvania în perioada Casei de Habsburg (mijlocul sec. XV) 7. Transilvania în perioada Casei de Jagiello – I (mijlocul sec. XV) 8. Transilvania în perioada Casei de Hunyadi/Hunedoara (a doua jumătate a sec. XV) 9. Transilvania în perioada Casei de Jagiello – II (sfârșitul sec. XV – 1526) 10. Transilvania în perioada Casei de Zápolya (1526 – 1540; 1540-1570) și a Casei de Habsburg (1526 – 1564) 11. Casa de Habsburg și sfârșitul Evului Mediu transilvan Structura descriptivă (asociată fiecărei perioade/epoci istorice): 1. Index cronologic (an + semnificație cultural-istorică corespondentă anului respectiv) 2. Repere cartografice și de geografie istorică (între una și trei hărți generale reprezentative, după caz, pentru contextele politic-militare, socio-economice, etnoculturale, religioase etc. specifice) 3. Repere cultural-istorice principale ale perioadei/epocii (text introductiv) 4. Teme și întrebări de studiu-cercetare (listă cu principalele subiecte de interes cultural-istoric asociate perioadei/epocii) 5. Bibliografie (principalele lucrări de referință: literatură primară și secundară) Bibliografie generală selectivă: 1. *** <i>Istoria Românilor</i>. Vol. II-IV. Editura Enciclopedică, București, 2010-2016. 2. A. Dincă, <i>Instituția episcopală latină în Transilvania medievală (sec. XI/XII-XIV)</i>. Editura Argonaut/Editura Mega, Cluj-Napoca, 2017. 3. A. Rusu (Coord.), <i>Dicționarul mănăstirilor din Transilvania, Banat, Crișana și Maramureș</i>. Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2000. 4. A. Rusu, <i>Castelarea carpatică. Fortificații și cetăți din Transilvania și teritoriile învecinate (sec. XIII-XIV)</i>. Editura Mega, Cluj-Napoca, 2005. 5. A. Rusu, <i>Castelul și spada. Cultura materială a elitelor din Transilvania evului mediu târziu</i>. Editura Mega, Cluj-Napoca, 2019. 6. A. Rusu, <i>Dicționar de castelologie</i>. Editura Mega, Cluj-Napoca, 2020. 7. A. Rusu, <i>Investigări ale culturii materiale medievale din Transilvania</i>. Editura Mega, Cluj-Napoca, 2008. 8. B. Köpeczi et alii (Szerk.), <i>Erdély rövid története</i>. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1986. [ediții disponibile în limbile germană, engleză și franceză] 9. B. Mezey, <i>Transylvania in the Medieval Hungarian Kingdom (1000-1540)</i>, in E. Veress (Szerk.), <i>Constitutional History of Transylvania</i>. Studies in the History of Law and Justice, 25. Springer, Heidelberg, 2023. 10. C. Göllner, <i>Siebenbürgische Städte im Mittelalter</i>. Editura Științifică, București, 1971. 11. Cristina Feneșan, <i>Constituirea Principatului Autonom al Transilvaniei</i>. Editura Enciclopedică, București, 1997. 12. D. Alexe, <i>De-a dacii și romanii. O introducere în istoria limbii și etnogenezei românilor</i>. Editura Humanitas, București, 2023. 13. D. Moldt, <i>Deutsche Stadtrechte im mittelalterlichen Siebenbürgen. Korporationsrechte – Sachsenspiegelrecht – Bertgrecht</i>. Böhlau Verlag, Köln-Weimar-Wien, 2009. 14. D. Ungureanu, <i>Istoria limbii române</i>. Editura Cartier, Chișinău, 2024. 15. E. Pál, <i>The Realm of St. Stephen. A History of Medieval Hungary 895-1526</i>. I. B. Tauris, London-New York, 2001. [E. Pál, <i>Regatul Sfântului Ștefan. Istoria Ungariei Medievale 895-1526</i>. Editura Mega, Cluj-Napoca, 2011.] 16. H. Fabini, <i>Atlas der siebenbürgisch-sächsischen Kirchenburgen und Dorfkirchen</i>. Band II, 5. Auflage. Monumenta Verlag/Schiller Verlag, Hermannstadt, 2022. 17. H. Fabini, H. Klima, <i>Atlas der siebenbürgisch-sächsischen Kirchenburgen und Dorfkirchen</i>. Band I, 5. Auflage. Monumenta Verlag/Schiller Verlag, Hermannstadt, 2022.		

18. H. Fabini, *Sakrale Baukunst in siebenbürgisch-sächsischen Städten*. Band 3, Monumenta Verlag/Arbeitskreis für Siebenbürgische Landeskunde e. V, Hermannstadt-Heidelberg, 2013.
19. H. Roth, *Kleine Geschichte Siebenbürgens*. Böhlau Verlag, Köln, 2012.
20. I. Drăgan, *Nobilimea românească din Transilvania, 1440-1514*. Editura Enciclopedică, București, 2000.
21. I.-A. Pop, Chr. Gastgeber, "*De manibus Valachorum scismaticorum ...*": *Romanians and Power in the Mediaeval Kingdom of Hungary*. Peter Lang AG, Frankfurt am Main, 2013.
22. I.-A. Pop, *Instituții medievale românești. Adunările cneziale și nobiliare (boierești) din Transilvania în secolele XIV-XVI*. Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1991.
23. I.-A. Pop, *Istoria Transilvaniei medievale: de la etnogeneza românilor până la Mihai Viteazul*. Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 1997.
24. I.-A. Pop, *Românii și maghiarii în secolele IX-XIV. Geneza statului medieval în Transilvania*. Ediția a II-a. Editura Tribuna, Cluj-Napoca, 2003. [I.-A. Pop, *Romanians and Hungarians from the 9th to the 14th Century. The Genesis of the Transylvanian Medieval State*. Center for Transylvanian Studies, Cluj-Napoca 1996.]
25. I.-A. Pop, Șt. Socaciu, *Transilvania medievală. Medieval Transylvania. A középkori Erdély. Das mittelalterliche Siebenbürgen*. Academia Română – Centrul de Studii Transilvane/Editura Tribuna, Cluj-Napoca, 2011.
26. I.-A. Pop, Th. Năgler, A. Magyar (Eds.), *The History of Transylvania*. Vols. 1-2. Editura Institutului Cultural Român, București, 2018.
27. Irina Băldescu, *Transilvania medievală. Topografie și norme juridice ale cetăților Sibiu, Bistrița, Brașov, Cluj*. Editura Simetria, București, 2012.
28. K. G. Gündisch, *Das Patriziat siebenbürgischer Städte im Mittelalter*. Böhlau Verlag, Köln u. a., 1993.
29. L. Chrzanowski, C. Rusu, T. Sălăgean, *România Medievală – Medieval Romania*. Vol. 1-2. Editura Institutului Cultural Român, București, 2010.
30. L. Makkai et alii (Szerk.), *Erdély Története*. Első kötet. A kezdetektől 1606-ig. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1986.
31. L. Péter (Ed.), *Historians and the History of Transylvania*. Boulder: East European Monographs. Columbia University Press, New York, 1992.
32. László Kósa (Ed.), *A cultural history of Hungary. From the Beginnings to the Eighteenth Century*. Corvina Books/Osiris Kiadó, Budapest, 1999.
33. M. Bărbulescu, D. Deletant, K. Hitchins, Ș. Papacostea, P. Teodor, *Istoria României*. Editura Enciclopedică, București, 1998.
34. M. C. Rady, *Nobility, Land and Service in Medieval Hungary*. Palgrave, in association with School of Slavonic and East European Studies. University College London, Houndmills, Basingstoke/New York, 2000.
35. M. Petrescu-Dâmbovița (Coord.), *Istoria României de la începuturi până în secolul al VIII-lea*. Editura Didactică și Pedagogică, București, 1995.
36. Marie-Madeleine de Cevins, *Démystifier l'Europe centrale: Bohême, Hongrie et Pologne du VIIe au XVIe siècle*. Passés Composés, Paris, 2021.
37. P. Niedermaier, *Die mittelalterliche Städtebau in Siebenbürgen, im Banat und Kreischgebiet*. I. *Die Entwicklung vom Anbeginn bis 1241*. Arbeitskreis für Siebenbürgische Landeskunde, Heidelberg, 1996.
38. P. Niedermaier, Paul, *Habitatul medieval în Transilvania*. Editura Academiei Române, București, 2012.
39. P. Niedermaier, *Städtebau im Mittelalter. Siebenbürgen, Banat und Kreischgebiet (1242-1347)*. Böhlau Verlag, Köln-Weimar-Wien, 2002.
40. P. Niedermaier, *Städtebau im Spätmittelalter. Siebenbürgen, Banat und Kreischgebiet (1348-1541)*. Böhlau Verlag, Köln-Weimar-Wien, 2004.
41. Ș. Turcuș (Coord.), *Antroponimia în Transilvania medievală (secolele XI-XIV). Evaluare statistică, evoluție, semnificații*. I-II. Editura Mega, Cluj-Napoca, 2012.
42. Șt. Pascu, *A History of Transylvania*. Wayne State University Press, Detroit, 1982.
43. T. Sălăgean, *Transilvania în a doua jumătate a secolului al XIII-lea. Afirmarea regimului congregațional*. Centrul de Studii Transilvane – Institutul Cultural Român, Cluj-Napoca, 2003.
44. V. V. Vizauer, *Așezări și locuințe medievale timpurii în Transilvania (sec. VI/VII-IX/X)*. Editura Argonaut, Cluj-Napoca, 2008.

Izvoare istorice editate:

1. *Codex diplomaticus Transsylvaniae. Diplomata, epistolae et alia instrumenta litteraria res Transsylvanas illustrantia. Erdély okmánytár. Oklevelek, levelek és más írásos emlékek Erdélyi történetéhez*: I. (1023-1300). Bevezető tanulmánnyal és jegyzetekkel regesztákban közléteszi Jakó Zsigmond. Budapest, 1997; II. (1301-1339). Jegyzetekkel regesztákban közléteszi Jakó Zsigmond. Budapest, 2004; III. (1340-1359). Regesztákban jegyzetekkel közléteszi Hegyi Géza és W. Kovács András közreműködésével Jakó Zsigmond. Budapest, 2008; IV. (1360-1372). Jakó Zsigmond kéziratát szerkesztette és kiegészítette Hegyi Géza és W. Kovács András. Budapest, 2014; V. (1373-1389) Jakó Zsigmond kéziratát szerkesztette és kiegészítette Hegyi Géza és W. Kovács András. Budapest, 2021.

2. <i>Documenta Romaniae Historica. C. Transilvania</i> . Vol. X-XVII (1351-1390). Volume întocmite de Sabin Belu, Ioan Dani, Aurel Răduțiu, Viorica Pervain, Konrad G. Gündisch, Adrian-Andrei Rusu, Susana Andea, Lidia Gross și Adinel Dincă. Editura Academiei Române, București – Cluj-Napoca, 1977-2020. 3. <i>Documente privind istoria României. C. Transilvania</i> . Vol. I (1075-1250). Editura Academiei RPR, [București], 1951; Vol. II (1251-1300). Editura Academiei RPR, [București], 1952; Vol. III (1331-1340). Editura Academiei RPR, [București], 1954; Vol. IV (1341-1350). Editura Academiei RPR, [București], 1955. 4. <i>Urkundenbuch zur Geschichte der Deutschen in Siebenbürgen</i> : Bd. I (1191-1342). Hermannstadt, 1892; Bd. II (1342-1390). Hermannstadt, 1897; Bd. III (1391-1415). Hermannstadt, 1902; Bd. IV (1416-1437). Hermannstadt, 1937; Bd. V (1438-1457). Bukarest, 1975; Bd. VI (1458-1473). Bukarest, 1981; Bd. VII (1474-1486). Bukarest, 1991. Hg. von Franz Zimmermann, Carl Werner, Georg Müller, Michael Auner, Gustav Gündisch, Herta Gündisch, Gernot Nussbächer und Konrad G. Gündisch.		
8.2 Seminar / laborator	Metode de predare	Observații
Nu este cazul.		
Bibliografie		

9. Coroborarea conținuturilor disciplinei cu așteptările reprezentanților comunității epistemice, asociațiilor profesionale și angajatori reprezentativi din domeniul aferent programului

Conținutul cursului este structurat pe aceleași principii cu cele din universități de prestigiu din țările UE și ale SSE, în concordanță cu cerințele comunităților profesionale din domeniile asociate și cu nevoile pieței muncii (cercetare fundamentală; educație academică; valorificare cultural-istorică a tematicii și a domeniului).

Se au în vedere colaborări și parteneriate (practică de specialitate, programe și proiecte) cu instituțiile de cultură județene și naționale (Institute de cercetare ale Academiei Române, Arhive, Muzee, Direcții Județene de Cultură și Patrimoniu, Ministerul Culturii, Ministerul Educației și Cercetării, Institutul Național al Patrimoniului).

10. Evaluare

Tip activitate	10.1 Criterii de evaluare	10.2 Metode de evaluare	10.3 Pondere din nota finală
10.4 Curs	Cunoștințe; Abilități de comunicare-argumentare orală	Examen	30%
	Cunoștințe; Abilități de comunicare-argumentare scrisă	Lucrare finală	30%
10.5 Seminar/laborator	Cunoștințe; Abilități de documentare, structurare-sinteză, argumentare și comunicare orală și în scris	Evaluarea pe parcurs – participarea pro-activă în cadrul dezbaterilor tematice, realizarea de lucrări de seminar (fișe teoretice și de prezentări orale practice)	40%
10.6 Standard minim de performanță			
Obținerea unui punctaj minim cumulat de 51% din punctajul maxim de 100%.			

11. Etichete ODD (Obiective de Dezvoltare Durabilă / Sustainable Development Goals)²

	Eticheta generală pentru Dezvoltare durabilă							
								

² Păstrați doar etichetele care, în conformitate cu [Procedura de aplicare a etichetelor ODD în procesul academic](#), se potrivesc disciplinei și ștergeți-le pe celelalte, inclusiv eticheta generală pentru *Dezvoltare durabilă* - dacă nu se aplică. Dacă nicio etichetă nu descrie disciplina, ștergeți-le pe toate și scrieți "Nu se aplică".